

ŞANLIURFA AĞZINDA YAŞAYAN BAZI KELİMELERİN TARİHİ VE COĞRAFİ UZANTILARI

*Mustafa SARI**

*Ali SÖZER***

ÖZET

Dilin sürekli bir değişim içinde olduğu bilinmektedir. Dildeki değişimlerde etkili olan iki önemli unsur zaman ve zemindir (coğrafya). Zamana bağlı ortaya çıkan değişimler tarihsel dilbiliminin konusuyken, coğrafyaya bağlı olarak ortaya çıkan değişimleri, ağız araştırmaları incelemektedir. Gerçekten de ağız araştırmaları, ses, biçim, söz varlığı gibi dilin birçok alanında coğrafyaya bağlı olarak ortaya çıkan değişimleri konu edinir.

Bireylerin, kullandıkları sözcükler, ekler ya da söyleyiş özellikleri ait oldukları coğrafya hakkında bilgiler sunar. Birbirinden uzak iki yerleşim yerinde görülen ortak sözcükler, biçimler ya da söyleyiş özellikleri, bu iki yer arasındaki mevcut kültür ortaklığının habercisidir. Bu durumda sözcüklerden, eklerden ya da söyleyiş özelliklerinden yola çıkılarak farklı bölgeler arasındaki kültür bağları tespit edilebilir. Dahası ortak sözcükler için haritalar oluşturularak, mevcut kültür bağları görsel biçimde sunulabilir.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ağzında yaşayan bazı kelimelerden yola çıkarak, başka yerlerle Şanlıurfa ağzı arasındaki söz varlığı ortaklığı tespit edilmiştir. Hacimle ilgili sorundan dolayı çalışmada sadece 7 kelime kullanılmıştır. Kelimelerin seçiminde yaygınlık ve kullanım sıklığı ölçüt alınmıştır. *apar-*, *baya* / *bayak(t)* / *bayahtan*, *bıldır*, *cibinnik*, *kahınç* / *kakınç*, *soyha*, *yaylım* kelimelerinin nerelerde kullanıldığı harita üzerinde gösterilerek sözcük haritası oluşturulmuştur.

Eğitim bilimciler eğitim ve öğretimde görselliğin önemli bir unsur olduğunu belirtmekte, görsel materyallerin eğitim öğretimi kolaylaştırdığını ve kalıcılaştırdığını vurgulamaktadır. Bölgeler arasındaki kültürel ortaklığı görsel olarak sunan sözcük haritalarının kullanılması, ağız araştırmalarına yeni bir zenginlik katacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şanlıurfa ağzı, sözcük haritası, *apar-*, *bayak*, *bıldır*, *cibinnik*, *kahınç*, *soyha*, *yaylım*.

* Doç. Dr. Mevlana Üniversitesi Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Bölümü, El-mek: msari68@hotmail.com

** Doktora öğrencisi

HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL DIMENTIONS OF SOME WORDS IN ŞANLIURFA DIALECT

ABSTRACT

It is known that language is in a constant change. Two important factors influential on language change are time and space (geography). While time-related changes in language are subject of historical linguistics, language changes happening in relation to geography are examined by dialect researches. Actually, dialect researches focus on changes caused by the geography-related reasons in different fields of language like phonology, morphology and vocabulary.

Words, affixes or articulation features used by individuals or provide information about geography they belong to. Common words, morphemes and articulatory characteristics appearing in two different settlements away from each other are indicators of existing cultural association. In these circumstances, it is possible to determine cultural bonds between different regions based on words, affixes or articulation features. Moreover, existing cultural associations can be presented visually by generating maps for common words.

In this research, based on some words existing in Şanlıurfa dialect, vocabulary commonality has been determined between Şanlıurfa and other places. Only 7 words have been used in the study because of volume problem. In selection of words, prevalence and frequency of use has been considered as criterion. Word map has been created by illustrating where the words including *apar-*, *baya / bayak(t) / bayaktan*, *bıldır*, *cibinnik*, *kahınç / kakınç*, *soyha*, *yaylım* are used.

Educational scientists highlight the importance of visuality in education and instruction and they emphasize that visual materials facilitate and perpetuate educational teachings. Use of word maps which present cultural association visually between different regions will add a new richness to dialect researches.

Key Words: Şanlıurfa dialect, word map, *apar-*, *bayak*, *bıldır*, *cibinnik*, *kahınç*, *soyha*, *yaylım*.

1. GİRİŞ

Kültür; “*Bir toplumu millet haline getiren, milletten millete değişen değerler bütünü... Bir milleti diğerinden ayıran yaşayış tarzı, o millete özgü, duygu ve düşünce birliğinin oluşturduğu ortak ruh*” diye tanımlanır (Korkmaz 2005:12). Kültür örf ve adetler, hukuk sistemi, halk bilgisi, ahlak anlayışı, dünya görüşü, sanat ürünleri, edebiyat eserleri ve dilden oluşur. Bu yönleriyle kültür, soyut ve somut öğelerle toplumu birleştiren, onların ortak noktalarda anlaşmalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Bu iki öğeden biri olan somut kültür; bir milletin ev bark şekilleri, kullandıkları çeşitli ev aletleri ve eşyalar, giyim kuşam tarzları, yemek ve beslenme şekilleri gibi, toplumların maddi yaşama düzeni ile ilgili olanları içine alırken, soyut kültür; dil, tarih, gelenek ve görenek, hukuk, ahlak gibi yaşayışın manevi yönü ile ilgili olanlarını kapsar (Korkmaz 2005:14).

Turkish Studies

Bunlardan dil, en basit tanımı ile bir bildirim aracıdır. Muharrem Ergin, dili, “*insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.*” biçiminde tanımlar (Ergin 1999:3).

Kendine özgü kurallar çerçevesinde gelişebilen dilde ortaya çıkan değişmelerde, zaman ve zemin (coğrafya), iki önemli etken olarak ön plana çıkmaktadır. Zaman bağlı değişmeler tarihsel dil biliminin konusuyken, coğrafyaya bağlı değişmeleri, ağız araştırmaları inceler. Ağız araştırmaları, ses, biçim, söz varlığı gibi dilin birçok alanında coğrafyaya bağlı olarak ortaya çıkan değişmeleri konu edinir.

Kişilerin söyleyiş özellikleri ve kullandıkları kelimeler, ait oldukları coğrafyayla ilgili bilgiler sunar. Birbirinden uzak iki bölgede yaşayan ortak kelimeler, bu iki yer arasındaki mevcut kültür ortaklığının da habercisidir. Şu halde kelimelerden yola çıkarak farklı bölgeler arasındaki kültür ortaklıkları tespit edilebilir. Dahası kelimelerin haritaları çıkarılarak bu kültürel ortaklığın boyutları ortaya konabilir.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ağzında yaşayan bazı kelimelerden yola çıkarak, başka yerlerle Şanlıurfa arasındaki söz varlığı ortaklığını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Hacimle ilgili sorundan dolayı çalışmada sadece 7 kelime kullanılmıştır. Kelimelerin seçiminde, kullanım sıklığı ve yaygınlık ölçüt alınmıştır. Kullanım sıklığı yüksek olan 7 kelime seçilmiştir. Bunlar: *apar-*, *baya / bayak(ı) / bayahtan*, *bıldır*, *cibinnik*, *kahınç / kakınç*, *soyha*, *yaylım* kelimeleridir.

2. Urfa Ağzında Yaşayan Bazı Kelimelerin Tarihî ve Coğrafi Uzantıları

Her bölgede olduğu gibi Şanlıurfa'nın da ses, biçim, söz varlığı bakımından kendine özgü birtakım ağız özellikleri bulunmaktadır. Şanlıurfa ağzının söz varlığı yerli ve yabancı unsurlar bakımından çok çeşitlidir. Saadettin Buluç “*Tellâfer Türkçesi Üzerine*” başlıklı incelemesinde Urfa ağzı ile Diyarbakır, Kars, Van ağızları ve Irak Türk ağızlarından olan Tellâfer ağzının ortak özellikler gösterdiğini belirtir (Buluç 1973-74: 49). Asırlardır işlek olan İpek Yolu'nun üzerinde kurulmuş olması, çeşitli medeniyetlere beşiklik etmesi ve günümüzde de etnik açıdan kozmopolit bir yapıda oluşu gibi nedenler dolayısıyla söz varlığındaki bu çeşitlilik zenginleşmiştir. Buna bağlı olarak Şanlıurfa ağzı, bir yandan Eski Türkçeye ait bazı arkaik kelimeleri, diğer yandan farklı dillerden ödünçlenmiş çok sayıda kelimeyi bünyesinde barındırmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi, Şanlıurfa ağzında kullanım sıklığı yüksek 7 Türkçe kelime seçilmiş, öncelikle kelimenin varsa Batı Türkçesinin tarihî dönemlerinde geçen biçimleri göz önünde bulundurulmuştur. Daha sonra kelimenin hangi bölgelerde hangi anlamlarla kullanıldığı örneklendirilmiştir. Kelimenin geçtiği bölgeler harita üzerinde gösterilmiş; bir anlamda kelime haritası çıkarılmıştır. Haritalandırma işlemi Türk Dil Kurumu tarafından basılmış olan *Tarama Sözlüğü* ve bu sözlüğün Kurum'a ait ağ sayfasındaki genişletilmiş biçimi kullanılmıştır. *Tarama Sözlüğü*'nde sadece il adı ya da il ve çevresi verilmişse, haritada il sınırları tamamıyla renklendirilmiştir. Sadece ilçe adı ya da ilçe ve köyleri belirtilmişse, haritada bu yerler için ● işareti kullanılmıştır. Sözlükte kelimenin geçtiği yer ilçeden küçük bir yerleşim birimi olarak kaydedilmişse, ★ işareti kullanılmıştır. Sözcükleri haritalandırma işlemi, görseelliğin önem kazandığı, görsel malzemenin eğitim ve öğretimde yaygın biçimde kullanıldığı günümüzde önem arz etmektedir. Ayrıca, kültür bakımından birbirine daha yakın olan yerleşim birimlerini daha kolay görmemizi sağlayacaktır. Ancak *Tarama Sözlüğü*'nün yetersiz oluşu bu tür çalışmaları eksik bırakmaktadır. Türkiye Türkçesinin ağız özelliklerinin kaydedilmesine yönelik çalışmaların artması, haritalandırma işlemlerinde daha sağlıklı sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olacaktır.

Turkish Studies

2.1. apar-

Türkçe Sözlük'te *apar-* fiilinin anlamı şu biçimde verilmiştir: “Almak, alıp götürmek ve gizlice almak, alıp kaçırmak, çalmak” (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'te kelime, halk ağzında “alıp götürmek”; argoda ise “aşımak, çalmak, kapıp götürmek” anlamlarıyla açıklanmış (Ayverdi 2005).

Eski Türkçeye ait metinler üzerinde yapılan taramalarda kelimeye rastlanmamıştır. Karahanlı Türkçesi eserlerinden *Divanü Lügati't-Türk, Kutadgu Bilig ve Atabetü'l-Hakayık*'ta da *apar-* fiili geçmemektedir. Kelimenin ‘alıp var’ sözcüklerinin birleşip kaynaşmasıyla oluştuğu yönde yaygın bir kanaat bulunmaktadır.

apar- fiili, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin taranmasıyla oluşturulan *Tarama Sözlüğü*'nde şu örneklerde olduğu gibi kullanılmıştır:

“*Apardı gönümü bir çeşm-i mahmur*” (I-177)

“*Sarayı çü bağ içre yapardı ol / Bizim bağçeden servi **apardı** ol*”(I-177)

“*Varuban ol hilali koparayın / Anı şah hizmetine **aparayın***” (I-177)

“*Ey bad-ı nesim Ruşeni'nin / Aydın eline **apar** selamın*” (I-177)

“*Gönülden özge ne var vara benden / **Apara** gizli razım yare benden*” (I- 178)

Türkiye Türkçesi ağızlarının dışında Azerbaycan ve Kerkük'te de yaygın olan kelime, Saadetin Buluç'un “*Kerkük Ağzına Göre Arzu Kamber Masalı*” başlıklı çalışmasında da geçmektedir (Buluç 1975:206). Kerkük ağzında bu kelimenin kullanılışını gösteren örnekler aşağıya çıkartılmıştır:

“*Ay derdim balam / Kora derdim ay derdim / Korhıram yar gelmeye / **Aparram** kora derdim*”.

“*Verirse, el getiri yel getiri, sel getiri, / Alırsa, el **aparı**, yel **aparı**, sel **aparı!***”

“*Elinde tas **apardı** / Evine yas **apardı***” (Beyatlı 1996:98-111).

Kemal Edip *Urfa Ağzı* adlı kitabında *apar-* kelimesini “götürmek” biçiminde açıklarken “argo değildir diye de not düşmüştür (Edip 1991:93). Buna göre Urfa ağzında kelimenin “gizlice almak, çalmak” gibi anlamları yoktur. Nitekim Sadettin Özçelik'in hazırladığı *Urfa Merkez Ağzı* adlı kitapta da *apar-* kelimesi, aynı şekilde tek anlamla açıklanmıştır (Özçelik 1997:255).

Ağırlıklı olarak *Derleme Sözlüğü*'ndeki örneklerin bilgisayar ortamına aktarılmasıyla oluşturulan ve Kurum'un genel ağ sayfasında kullanıma açılan *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*'nde *apar-* fiilinin anlamları ve biçimleri şöyle verilmiştir:

[aparmak] Çalmak, aşımak, alıp kaçmak, habersiz götürmek, gizlice almak. İncesu *Dinar - **Afyon Karahisar**, *Eşme –**Uşak**, Nudra, *Şarki Karaağaç, Senir, İlyas *Keçiborlu, Hisarardı *Yalvaç, Yakaköy *Gelendost, Yassıvıran *Senirkent, Aliköy, -**Isparta**, Kavak, Akçaköy *Yeşilova, -**Burdur**, Alâeddin, *Acıpayam, Bulkaz, İğdir *Çivril, Tekkeköy –**Denizli**, Bornova, *Bergama –**İzmir**, -**Manisa**, *Mustafa Kemal Paşa, Yenice *Karacabey –**Bursa**, -**Kütahya**, -**Eskişehir**, *Akyazı çevresi –**Sakarya**, *Kuşunlu –**Çankırı**, *İskilip, *Alaca –**Çorum**, *Boyabat –**Sinop**, -**Tokat**, Karakuş bucağı köyleri *Ünye, *Arpaköy –**Ordu**, Anbarcık, Bozukkale, Güneyce –**Rize**, *Arduç köyleri, *Şavşat köyleri, *Hopa –**Artvin**, *Ardahan –**Kars**, Sarayköy *Özalp –**Van**, *Ergani –**Diyarbakır**, Çoğulhan *Afşin –**Maraş**, Hisarcık *Yayladağı, *Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri –**Hatay**, Tekerahma *Gürün, -**Sivas ve çevresi**, *Yerköy –**Yozgat**, *Avanos –

Turkish Studies

Kırşehir, *Bor, -Niğde, Doğanbey *Beyşehir, Mençek *Ermenek, -Konya, *Silifke,*Mersin köyleri -İçel, *Elmalı -Antalya.

[aparmah] -**Elâzığ**, Bahçeli *Bor, -**Niğde**, Kerkük.

[aparmak] İlyas, Senir *Keçiborlu, Y. Bademli *Şarki Karaağaç, *Gelendost -**Isparta**, *Yeşilova köyleri, -**Burdur**, *Sarayköy köyleri, İsabey *Çal, *Buldan köyleri, Bulkaz *Çivril -**Denizli**, Hamzabali, Alamut, *Bozdoğan, Tepecik -**Aydın**, *Bergama, Falaka *Bayındır -**İzmir**, *Kırkağaç, *Alaşehir, -**Manisa**, *Bandırma, -**Balıkesir**, Yenice *Emet -**Kütahya**, *Sivrihisar, Bozan -**Eskişehir**, *Kandıra -**Kocaeli**, Karaağaç -**Bolu**, *Akyazı çevresi -**Sakarya**, Baklalı *Çatalca -**İstanbul**, *Devrek, *Safranbolu -**Zonguldak**, Ağlı *Küre, -**Kastamonu**, *Kuşunlu -**Çankırı**, -**Çorum**, *Havza, *Alaçam -**Samsun**, Sarı, *Merzifon, -**Amasya köyleri**, Küçükisa, *Zile, -**Tokat ve çevresi**, Zile *Mesudiye, Danışman *Fatsa, -**Ordu ve köyleri**, Mencilis *Keşap -**Giresun**, Mağura *Maçka, Denizli *Vakıfkebir -**Trabzon**, Karadere, Muradiye -**Rize**, Aşudu *Darende -**Malatya**, Çoğulhan *Afşin, -**Maraş**, *Yayladağı köyleri, *Antakya -**Hatay**, Ağrakos *Suşehri, Kayalıpınar *Yıldızeli, Telin, *Gürün, Palha, Ovacık, *Divriği, *Koyulhisar, *Artova -**Sivas**, Yaraşlı, Çayırılı *Haymana -**Ankara**, -**Niğde**, Kızıllar, *Karaman, Görmel, Uğurlu *Ermenek -**Konya**, *Silifke, *Mersin köyleri -**İçel**.

[aparmak] Götürmek, alıp götürmek. Yassıviran *Senirkent -**Isparta**, Bornova -**İzmir**, *Akhisar -**Manisa**, Alakadı, Ayrancı, Küpeli -**Amasya**, Sobran, -**Gümüşhane**, Anbarcık -**Rize**, *İğdir ve çevresi, Zarşat, *Arpaçay, İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Ardahan, Karakoyunlu aşireti, -**Kars**, Sosunga *Çayırılı -**Erzincan**, *Erciş, -**Van**, -**Bitlis**, -**Diyarbakır**, *Varto, -**Muş**, *Hozat -**Tunceli**, Harput, -**Elâzığ**, Pervari *Besni, *Arapkir, -**Malatya**, *Siverek, *Viranşehir, -**Urfa**, Akçakent *Nizip -**Gaziantep**, *Andırın, Ela -**Maraş**, Tekerahma, *Gürün -**Sivas**, *Çumra, -**Konya**, *Kozan -**Adana**, Batoğuz, Bayraktutan *İğdir **Kars**, Arpaçay - **Kars**, **Diyarbakır**, **Elâzığ** ve yöresi, Darıveren *Acıpayam -**Denizli**, **Urfa**, **Malatya**, Çüngüş, Çermik **Diyarbakır**, Kerkük.

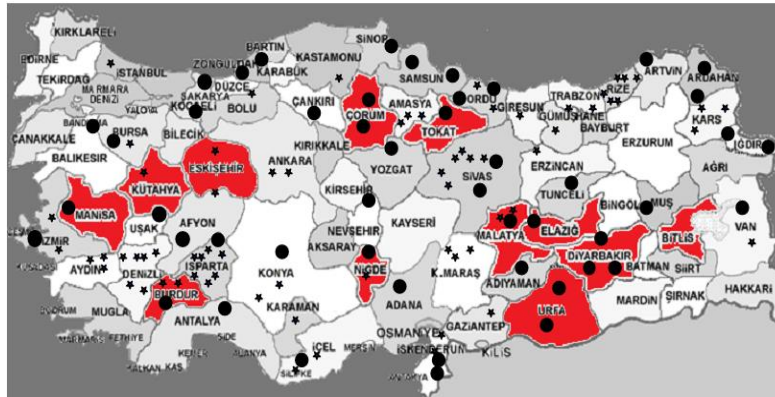
[aparmak] Getirmek. -**Diyarbakır**, *Hozat -**Tunceli**, Harput -**Elâzığ**, Akçakent *Nizip -**Gaziantep**.

[aparmak] Almak. -**Burdur**, Bornova -**İzmir**, -**Bitlis**, *Besni -**Malatya**.

[aparmak] Tutmak. -**Kastamonu**, *Besni -**Malatya**.

[aparmak] Kaldırmak. Yassıviran *Senirkent -**Isparta**.

Aşağıda kelimenin kullanıldığı bölgeler harita üzerinde gösterilmiştir:

Harita 1: Aparamak

Turkish Studies

2.2. bayak

Türkçe Sözlük'te “Aşağılık, basit, her zamanki gibi, hemen hemen, çok, oldukça, epey, çok iyi” gibi birbirinden farklı altı anlamla açıklanan *bayağı* kelimesi, günümüzde tarihî süreçteki anlamlarından sıyrılmış gibi görünmektedir.

Gabain *baya* kelimesinin Eski Türkçede “Evvelce, önceden, demin” anlamlarında geçtiğini belirtir (Gabain 1988:267). Clauson da erken dönemde çok az kullanılan bu kelimenin “demin, yakın bir geçmişte” anlamıyla kullanıldığını kaydederek (Clauson 1972:384).

Divanü Lügati't-Türk'te “az önce” anlamıyla kullanılan *baya* kelimesi şu örnekte geçmektedir: *baya ok keldim* “Az önce geldim” (I-37)

Kelimenin Eski Anadolu Türkçesindeki örnekleri *Tarama Sözlüğü*'nden alınmıştır:

“*Sun bize saki ayak, geçti bulunmaz bayak / Çünkü cihandır geçer, bizi komagıl yayak*” (I-464)

“*Heman-dem ki çıktı şah evden yine / Kızı girdi hem bayağı tonuna*

Yine gelmiş idi elinde yayak / Atasından öndin nitekim bayak” (I-464)

“*Nitekim ayıttım bayak yerine / Yine vardı oturdu çak yerine*” (I-465)

“*Baya mırlar idi, şimdi hırlamağa başladı*” (I-465)

“*Başı düşse düşer leşker ayaktan / Budur söylediğim buna bayakdan*” (I-465)

Kelimenin Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan biçimleri ve anlamları, aşağıda belirtilmiştir:

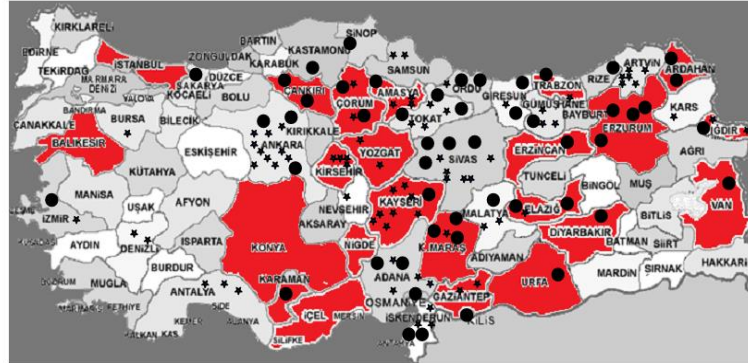
[bayak] (Demin, az önce, şimdi) -**Balıkesir**, Karacalar *Mustafa Kemal Paşa -**Bursa**, *Akyazı çevresi -**Sakarya**, *Tosya -**Kastamonu**, -**Çankırı**, Kayadibi, *İskilip -**Çorum**, *Vezirköprü -**Samsun**, Akyazı, -**Amasya ve çevresi**, Ladik *Niksar, *Erbaa, Çayır, *Zile çevresi -**Tokat**, *Ünye köyleri, Sarıca *Gölköy, -**Ordu**, *Şebinkarahisar, *Tirebolu ve köyleri, -**Giresun ve köyleri**, -**Trabzon ilçe ve köyleri**, Zermut *Torul, -**Gümüşhane**, Zellige *Sarıkamış -**Kars**, *Pasinler -**Erzurum**, *Refahiye çevresi -**Erzincan**, *Ahlat -**Bitlis**, -**Diyarbakır**, Gözene -**Malatya**, *Kilis, Hacı, Halfeti, -**Gaziantep**, *Afşin, *Elbistan, *Göksun ve köyleri, -**Maraş**, *Antakya ve köyleri, *Reyhanlı ve Amik ovası Türkmenleri, Hisarcık *Yayladağı, Erzincan *Dörtöy -**Hatay**, *Yıldızeli, Telin, *Gürün, Soğukpınar *Kangal -**Sivas**, Emirler, Üşen, Balâ, Solakuşağı *Şereflikoçhisar, -**Ankara**, Şeydin *Avanos, -**Kırşehir**, Afşar, *Pınarbaşı, Süksün, *İncesu, Zile, Bakırdağı, Şihli, Ayşepınar *Develi, Hisarcık, -**Kayseri**, -**Konya**, Doğanbeyli *Saimbeyli, Kızlaç, Yaslı, *Bahçe, *Kozan, *Kadirli, Ağzıkaraca -**Adana**, -**İçel**, Kuruş, Belkıs *Serik -**Antalya**.

[baaktan] Ovasaray -**Çorum**, -**Yozgat**, -**Kayseri**; [bağacık] Hereke *Seferihisar -**İzmir**; [bayacak] Küçükhol *Of -**Trabzon**; [bayacuk] Nefsiköseli *Görece -**Giresun**; [bayağı] *Şenkaya -**Erzurum**, *Birecik -**Urfa**; [bayağdan] *Refahiye -**Erzincan**; [bayah] *Merzifon köyleri -**Amasya**, Kızılca *Artova, Kızılköy -**Tokat**, Bayadı -**Ordu**, Uluşiran, *Şiran, Mavrangel -**Gümüşhane**, Bağlıca, *Ardanuç, Ersis, Uşum, Erkinis, *Yusufeli, Yavuzköy, Arpalı, *Şavşat -**Artvin**, Kızılçakçak *Arpaçay, Taşburun *İğdır, Karakoyunlu -**Kars**, *Oltu, -**Erzurum**, *Erciş -**Van**, Aşudu *Darendede, *Arapkir -**Malatya**, -**Urfa**, *Koyulhisar, Savrun *Divriği, *Gürün -**Sivas**, Hisarbey -**Yozgat**, Karanidere, Çiftlik, Devekovan, Çaylak *Şereflikoçhisar -**Ankara**, Türkmen aşiretleri *Bünyan ve çevresi -**Kayseri**; [bayahdan] *Zile -**Tokat**, *İğdır -**Kars**, -**Erzurum**, Kesirik -**Elâzığ**, Küçükboynul -**Yozgat**, *Karaman -**Konya**; [bayahıt] -**Erzurum**, Harput köyleri, Kesirik -**Elâzığ**; [bayahtan] -**Çorum**, Killik -**Samsun**, *Zile, Dereköy *Turhal, Çilehane

Turkish Studies

*Reşadiye -Tokat köyleri, *Mesudiye –Ordu, *Bayburt, -Gümüşhane, Ersis *Yusufeli, Çayağzı, *Şavşat –Artvin, *Göle, *Ardahan çevresi, -Kars köyleri, *Oltu, -Erzurum, *Bismil –Diyarbakır, *Ağın –Elâzığ, -Urfa, Tekerahma, Göbekviran, Karadoruk, *Gürün, Karaözü, Çepni *Gemerek, *Kangal ve köyleri, Tutmaç, -Sivas, Cihanpaşa, -Yozgat, -Kırşehir, Akkişla *Bünyan –Kayseri, Naşidiye *Ceyhan –Adana; [bayajtan] -Erzurum, -Erzincan; [bayakdan] *Zile –Tokat, Halıcıl *Bahçe –Adana; [bayak] Köşektaş –Kırşehir; [bayakın] Esetçiftliği *Terme, Mahmutbeyli *Kavak –Samsun; [bayakıt] Ilıca, *Aşkale, -Erzurum, Harput –Elâzığ; [bayaklan] *Çarşamba köyleri –Samsun; [bayakleyin] –Gaziantep; [bayaktan] *Çerkeş, *Ilgaz –Çankırı, Demirşeyh *Sungurlu, *Osmancık, *İskilip, -Çorum, *Merzifon, Zivere, Eraslan, -Amasya, Gökköy *Reşadiye, Kekim *Niksar, *Zile –Tokat, *Şebinkarahisar –Giresun, *Maçka ve köyleri, Denizli *Vakfikebir Trabzon, *Pazar –Rize, *Ardahan çevresi, -Kars, Ilıca, *Aşkale, -Erzurum, -Elâzığ, -Urfa, *Kilis, -Gaziantep, Bertiz *Andırın, *Göksun ve köyleri, *Afşin –Maraş, Hisarcık *Yayladağı, Amik, Gâvurdağı *Kırkhan, *Antakya köyleri –Hatay, Çepni *Gemerek, Ortaköy *Şarkışla –Sivas, *Sorgun, -Yozgat, *Keskin köyleri, Solakuşağı *Şereflikoçhisar, Kargalı *Polatlı, Akkuzulu *Çubuk, -Ankara çevresi, Çevirme *Mecidiye, Çıplak, Sarılar, Genezin *Avanos –Kırşehir, Tuzhisar, Küpeli *Bünyan, Kamber –Kayseri, -Niğde, *Silifke –İçel, Akçaeniş *Elmalı, Belkıs *Serik –Antalya; [bayanın] –Erzurum; [bayıktan] –Yozgat; [bayok], *Kelkit –Gümüşhane; [bayoktan] Telin *Gürün –Sivas; [beyağ] *İğdir –Kars, [beyağıt], -Erzurum, [beyağten], -İstanbul, -Van, [beyaktan], -Maraş, [beyek], Kuzuculu *Dört Yol –Hatay; [beyekıt] -Malatya ilçe ve köyleri; [biyacak] –Diyarbakır; [biyak] *Afşin –Maraş; [biyaktan] Akçakaya *Erkilet –Kayseri; [boyahdan] Uluşiran *Şiran –Gümüşhane; [bayak] –Erzincan, Kırşehir, Adana, Osmaniye.

Kelimenin hangi bölgelerde kullanıldığı aşağıdaki haritada gösterilmiştir:

Harita 2: bayak

2.3. bildır

Türkçe Sözlük'te *bıldır* kelimesinin anlamı şu biçimde verilmiştir: “Geçen yıl, bir yıl önce.” Kelime ile ilgili benzer bilgiler hem *Divan*'da (Atalay 1991:456) hem de Clauson'un (1972:334) sözlüğünde geçmektedir.

Kelimenin *Tarama Sözlüğü*'nde geçen biçimleri aşağıdaki gibidir:

“...Yani, ömrü ahire yetürdük gaflet ile, yaramazlık ile; bu yıl **buldur**dan beter, bu gün **dünden**.” (I-538)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

“Eger **bıldır** hac bana karşı geldiyse bu yıl ben hacca karşı varayın” (I-538)

“Par [Fa.]: Geçen sene, Türkıde **bıldır** derler” (I-538)

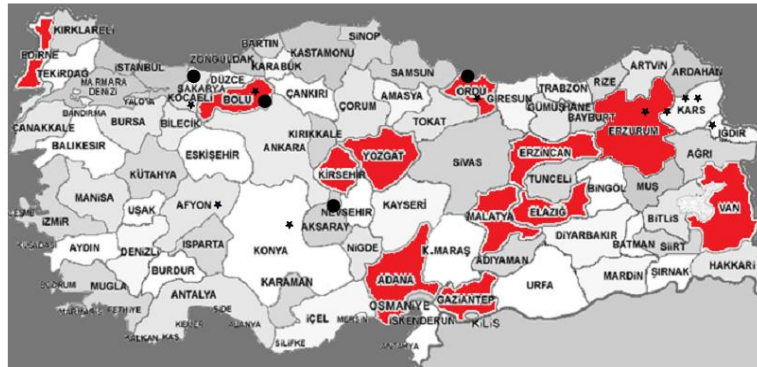
Şanlıurfa Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü’nde de kelime “geçen yıl” anlamında şu örnekte olduğu gibi kullanılmıştır (Saraç 1987:81)

“**Bıldır** bi dam yandı bu yıl kohısı çıktı.”

Türk Dil Kurumunun sayfasında, *Derleme Sözlüğü*’nün genişletilmesiyle oluşturulan *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*’nde, kelimenin geçtiği yerler şöyle belirtilmiştir:

[bıldır] Geçen yıl **Malatya ve çevresi, Gaziantep, Yozgat, Elazığ, Erzurum, Edirne, Kırşehir, Ordu, Aybastı- Ordu, Erzincan ve yöresi; [bildir] Van, Çiftlik *Bolvadin –Afyon, *Mengen –Bolu, Taşburun *İğdır, İrişli, Bayburt *Sarıkamış –Kars, Adana; [bıldır sene] *İzmit –Kocaeli, -Bolu, Karahöyük –Konya.**

Aşağıdaki harita kelimenin kullanıldığı bölgeleri göstermektedir:

Harita 3:Bıldır

2.4. cibinnik

Türkçe Sözlük’te “Sivrisinek ve başka böceklerden korunmak için yatağın üstüne ve yanlarına gerilen çadır biçiminde tül.” şeklinde anlam verilen *cibinlik* kelimesi, Eski Türkçeden beri farklı biçimlerle kullanılan “sinek” anlamındaki *cibin* kelimesine, isimden isim yapan *-lik* ekinin getirilmesiyle yapılmıştır. Kelimenin kökü, Karahanlı Türkçesi eserlerinden *Kutadgu Bilig*’de geçmektedir (Arat 1991). Örnek:

“küçinge küvenip kögüz kergüçi / yoritumadı bir **çibunka** alın” “Kuvvetine güvenerek güvenerek kibirlenen kimse bir sineğe bile çare bulamadı.” (5215)

“çadan teg tikerler **çibun** teg sorarlar / köpek teg ürerler kayusun urayı” “Onlar akrep gibi sokarlar, sinek gibi kanımı emerler, köpek gibi havlarlar; hangisine yetişeyim.” (6601)

Kelimenin *Tarama Sözlüğü*’nde geçen biçimleri aşağıda çıkarılmıştır:

“Peşehane [Fa.]: Namusiyye, cibinlik manasına. Tatar sineğe cibin der.” (II-772)

“Peşehane [Fa.]: Cibinlik. Tatar sineğe cibin der.” (II-772)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

“Setar [Fa.]: ...Ve peşedan manasınadır ki cibinlik ve namusiyye dedikleri perdedir. Cibin Tatar lügatinde sivri denir.” (II-773)

Türk Dil Kurumunun genel ağ sayfasında elektronik olarak hizmete sunulan *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*’nde kelimenin nerelerde ve nasıl kullanıldığı şöyle belirtilmiştir:

[Cibinnik] -**Gaziantep**, *Elbistan –**Maraş**; [cibindirik] *Dinar köyleri –**Afyon**, *Gelendost –**Isparta**, Kozluca, Çebiş –**Burdur**, -**Denizli** ve ilçeleri, Hamzabali *Bozdoğan –**Aydın** Tepeköy *Torbalı –**İzmir**, -**Manisa**, Karaoğlan *Mustafa Kemal Paşa –**Bursa**, -**Kütahya**, *Sivrihisar –**Eskişehir**, Taşoluk, Eloğlu *Göksun –**Maraş**, *Boğazlayan –**Yozgat**, Bahçeli *Bor –**Niğde**, -**Konya**, Yuva *Elmalı –**Antalya**, Hacıhamzalı, Gülek *Tarsus, *Anamur –**İçel**, **Adana**, **Osmaniye**, *Milas –**Muğla**, Müstecap *Malkara –**Tekirdağ**; [ciminlik] Çıkrık *Mecitözü –**Çorum**, *Merzifon –**Amasya**, Çanlılı *Ayaş –**Ankara**, [cibinlik] Kerkük; [cibinnih] *İğdır –**Kars**.

Aşağıdaki harita kelimenin kullanıldığı yerleri göstermektedir:

Harita 4: Cibinnik

2.5. kahnıç / kakınc

Kelime *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*’te “hiddet, öfke, sitem” anlamıyla açıklanırken günümüz için şu bilgi verilmiştir: “Kelime bugün dilimizde durmadan başına kakmak, anlamına gelen ‘başına kahnıç etmek’ söyleyişinde geçer.” (Ayverdi 2005)

Tarama Sözlüğü’nde, “hiddet, öfke, sitem ve serzeniş” gibi anlamlarla açıklanan bu kelime, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi kullanılmıştır:

“Kızından çün işitmedi şeh cevab

Kakınc oduna bağı oldu kebab” (IV-2171)

“**Kakınc**tan kaygudan kahrolmuş idi

O ni’metler ana zehrolmuş idi” (IV-2171)

“Benim başıma **kakınc** kakarlar...” (IV-2171)

“Hay **kakınc**lu er sen bunda neylersin” (IV-2171)

“Gördü kim Ebumüslim beyleri **kakınc** ile üstüne yürüdü.” (IV-2171)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

“Zira senden ümidi olana **kakınç** etmek ben dahi umucuyam demek olur.” (IV-2172)

“**Kakınç** ile belürtüp çin-i ebru,

“Ayan etti melalet ekşidüp ru” (IV-2172)

“Çeşm-ağıl [Fa.]: **Kakınç** vaktında göz ucuyle bakmak.” (IV-2172)

Kemal Edip’in *Urfa Ağzı* adlı kitabında kelime, “Kakınç, ayıplama. Baş kahıncı: yüze vurulan ayıp.” şeklinde açıklanmıştır.

Türkiye Türkçesi Ağzuları Sözlüğü’nde de “ayıp, kusur, pürüz” anlamlarıyla verilen kelimenin, kullanıldığı yerler ve biçimleri aşağıda verilmiştir:

[kahınç] Ayıp, kusur, pürüz. Sarıkavak –**Eskişehir**, *Erciş –**Van**, –**Gaziantep**, Tavşanlı *Hafik, Telin *Gürün –**Sivas**; [kakiç] –**Burdur**, –**Eskişehir**, –**Çorum**, *Merzifon –**Amasya**, *Artova –**Tokat**, Maksutlu *Şarkışla –**Sivas**, –**Yozgat**, *İncesu –**Kayseri**, Aziziye *Ereğli –**Konya**.

Aşağıdaki harita, kelimenin hangi yerlerde kullanıldığını göstermektedir.

Harita 5: kahınç/kakiç

2.6. soyha/soyka

Türkçe Sözlük’te “ölünün üzerinden çıkan giysi” (2005) şeklinde açıklanan kelimenin, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*’teki ilk anlamı “ölünün üstünden çıkan elbise veya eşya, tereke”; ikinci anlamı “elbise” biçiminde verilmiştir (Ayverdi 2005).

Kelimenin *Tarama Sözlüğü*’nde geçen biçimleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Kimi bulsa soyar idi **soykasın**

Ya öldürüp alır idi **koykasın**” (V-3525)

“Haber bildi kim şarına girdiler

İki hoş temiz âdemi gördüler

Ki geydikleri **soykaları** arı

Semiz idi yorga atları” (V-3525)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

“Kimin kim üstünde **soykası** kıymetli olsa birbirinizden önüdürsünüz, anınla uruşmak istersiz. (V-3526)

“...Anın silahın ve **soykasın** satmağa gitti” (V-3526)

“Gelen ademi bana göster, ana bir iş ideyim, bir aylık harçlığı anın **soykasından** çıkarayım.” (V-3526)

“Es-selibu [Ar.]: Bir kimesnenin **soykası** ve soygunu.” (V-3526)

Urfa Ağzı Sözlüğü, Urfa Ağzı ve Şanlıurfa Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü’nde kelimin anlamı, “Ölünün geriye kalan eşyası” biçiminde verilmiştir. Kemal Edib, “Mecazen tahkir makamında da kullanılır.” biçiminde bir ek ile kelimenin kullanım alanını açıklamıştır (Edip 1991).

Şanlıurfa Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü’nden alındığımız bir ilenç şöyledir: “Soyhay kala” (Saraç 1987)

Kelimenin Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanıldığı yerler ve anlamları aşağıda belirtilmiştir:

[soyha, soyka] Ölünün üzerinden çıka elbise. –**Afyon**, Narlıdere –**İzmir**, Evreşe *Gelibolu, Bahadırlı *Bayramıç –**Çanakkale**, **Tokat**, Bozan –**Eskişehir**, –**Çorum ilçe ve köyleri**, Muzmullu *Çarşamba –**Samsun**, –**Amasya**, *Ulubey –**Ordu**, *Tirebolu –**Giresun**, Çavdarlı *Şavşat –**Artvin**, –**Van**, *Ahlat –**Bitlis**, –**Diyarbakır**, –**Malatya**, –**Urfa**, –**Gaziantep**, –**Maraş ve çevresi**, –**Hatay ilçe ve köyleri**, –**Sivas ilçe ve çevresi**, Yeşilova *Sorgun –**Yozgat**, Dağhalil, Genezin *Avanos –**Nevşehir**, Bahçeli *Bor –**Niğde**, –**Kayseri ilçe ve köyleri**, *Ermenek, *Ereğli, Göçer –**Konya**, Kırunt *Osmaniye, Tatarlı *Ceyhan –**Adana**, –**İçel ilçe ve köyleri**, –**Antalya**, Kaymaklı, Lefkoşe –**Kıbrıs**; [soha] İrişli, Bayburt *Sarıkamış –**Kars**, [söyka] Alcı *Sorgun –**Yozgat**.

[soyha, soyka] Miras, kalıt. Sarıkavak –**Eskişehir**

[soyha, soyka] Yaramaz, huysuz. –**Bursa**, –**İstanbul**, *Düzce –**Bolu**, –**Gümüşhane**, **Erzincan**, **Kırşehir**.

[soyha, soyka] Aşağılık, kötü insan. *Düzce –**Bolu**, *Tirebolu –**Giresun**, Gürcü *Kızılcahamam, *Haymana –**Ankara**.

[soyha, soyka] Hayırsız, belalı. –**Gümüşhane**, Bağlıca *Ardanuç –**Artvin**, Söfker *Suşehri,, Hacılıyas *Koyulhisar –**Sivas**, Üçem *Balâ –**Ankara**, *Bor –**Niğde**.

[soyha, soyka] İnceliksiz, kaba Çaycuma *Devrek –**Zonguldak**, –**Ankara**.

[soyha, soyka] Giyiniş biçimi, kılık. Gündoğdu –**Bursa**.

[soyha, soyka] İyesiz, kimsesiz *Tirebolu –**Giresun**, Konur *Keskin –**Ankara**.

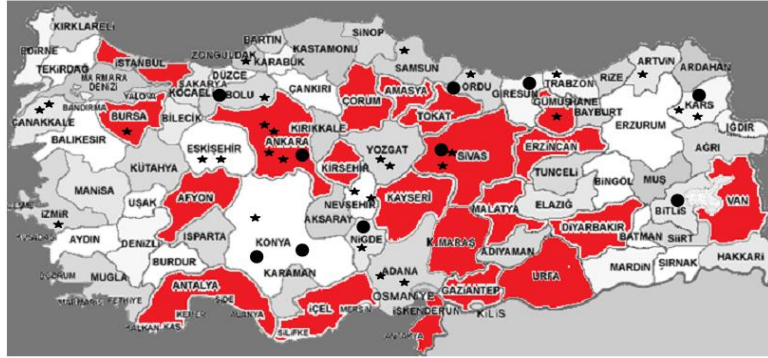
[soyha] Ölünün sağlığında kullandığı eşyalar. Uluşiran *Şiran **Gümüşhane**.

[soyha] Uğursuz, kötü nesnelere. **Kars ve köyleri**.

[soyha] Ters, huysuz. Dişlik *Kangal **Sivas**.

Turkish Studies

Aşağıda kelimenin hangi yerlerde kullanıldığı gösteren harita verilmiştir:

Harita 6: Soyka/soyha

2.7. yaylım

Kelime *Türkçe Sözlük*'te “Yayılma, dağılma işi; yaylak, otlak” şeklinde açıklanmıştır. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'te verilen anlam ise “hayvan otlatılan yer, otlak; düzlük” şeklindedir.

Maddi kültürün öğelerinden ve Türklerin göçebe kültür kökenli oluşları bakımından *yaylım* ve benzeri kelimeler dilimizde çoktur.

Eski Türkçenin Grameri adlı eserde geçen “*yad-*: yaymak ve *yadıl-*: yayılmak, uzanmak” kelimeleri, *yaylım* biçiminin kök hali olmalıdır.

Kelimenin *Tarama Sözlüğü*'ndeki kullanımları ise şöyledir:

“*Yaylımında Oğuz ilin kondurmadı*” (VI-4448)

“*Atlar develer yaylıma yayılmış.*” (VI-4448)

“*Otları suları ve yaylımları birbirine yakın idi*” (VI-4448)

“*İşbu siyah, kış ayaklarının biniden tarafı sekili tay benim*

mülkümdür, yaylımdan zayi olmuş idi, benim doru yundumun kulunudur.” (VI-4448)

“*Pade [Fa.]: Hargele manasınadır, eşek ve sığır sürüsüdür ve tavar otlayacak yere dahi denir, otlak ve yaylım ta'bir olunur.*” (VI-4448)

Kemal Edib, *Urfa Ağzı* adlı çalışmasında kelimeyi “otlanacak yer; otlanacak ot vb.” biçiminde anlamlandırırken, Ahmet Caferoğlu *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler* adlı kitabında “yayla” biçiminde açıklar (1995:262).

Kelimenin Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanıldığı yerler aşağıda verilmiştir:

[yaylım] Otlak. *Eğridir köyleri, *Gelendost –**Isparta**, –**Burdur**, Oğuz *Acıpayam, Çöplü *Çivril, Kadıköy, *Çal –**Denizli**, Eymir, *Bozdoğan –**Aydın**, *Bornova –**İzmir**, –**Manisa ve çevresi**, *Susurluk, Yeniköy, –**Balikesir**, –**Kütahya**, Tokat, Bozan, Alpanas *Seyitgazi –**Eskişehir**, **Erzurum**, **Erzincan**, *Akyazı –**Sakarya**, Peşman *Daday –**Kastamonu**, *İskilip –**Çorum**, –**Sinop**, *Çarşamba –**Samsun**, *Merzifon, *Taşova –**Amasya**, Heris *Artova –**Tokat**, Vaşkit, –**Trabzon**, –**Rize**, Çavdarlı *Şavşat, Kutlu *Arduç, *Yusufeli ve çevresi –**Artvin**, –**Erzurum**, *Ağın –**Elâzığ**, *Afşin –**Maras**, Reybanlı ve Amik ovası Türkmenleri, *Reyhanlı, *Antakya –**Hatay**, Hacıılyas *Koyulhisar, Maksutlu *Şarkışla –**Sivas**, *Polatlı, Çanılı *Ayaş, Gündül –**Ankara**, *Bünyan –**Kayseri**, Bahçeli, *Bor –**Niğde**, kolukısa *Kadınhanı, *Ermenek –**Konya**, *Milâs –**Muğla**;

Turkish Studies

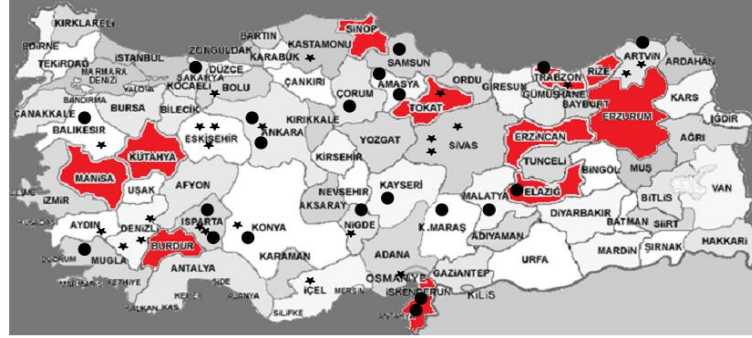
International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

[yayılm] *Arapkir –**Malatya**, Uzuncaburç *Silifke –**İçel**, -**Manisa ve çevresi**,Hacıilyas *Koyulhisar –**Sivas**, Endel *Osmaniye –**Adana**, Bağılı, Anamos *Eğridir –**Isparta**; [yayılm] - **Trabzon ve köyleri**

[yayılm] Otlama, yayılma. İğneciler *Mudurnu –**Bolu**, *Bor -**Niğde**

[yayılm] Açıklık, düzlük. *Merzifon köyleri –**Amasya**, -**Elâziğ**.

Aşağıdaki tablo kelimenin hangi bölgelerde kullanıldığı göstermektedir:

Harita 7: Yayılım

3. Sonuç

Bu araştırmada Şanlıurfa ağzında yaygın olarak kullanılan 7 kelimenin tarihî ve coğrafi uzantıları incelenmiştir. Kelimelerin Batı Türkçesinin tarihî dönemlerindeki biçimleri örneklendirilmiş, Standart Türkçede bulunmayan bazı biçimlerin, Türkiye Türkçesi ağızlarında yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu kelimelerin başka nerelerde kullanıldığı araştırılarak, sözcük haritaları oluşturulmuştur. Bu haritalar Şanlıurfa ile söz varlığı bakımından kültür ortaklığı bulunan yerleri göstermektedir. Kuşkusuz bu konuda daha hacimli çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu küçük çalışmanın, yöntem bakımından yeni çalışmalara kapı aralayacağını ümit ederek, araştırma ve değerlendirmelerimizin sonuçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Bugün Azerbaycan ve Kerkük gibi Türkçe konuşulan bazı bölgelerde de yaygın biçimde kullanılan *apar-* Eski Anadolu Türkçesinde de bilinmekte idi. Kelime bugün ağırlıklı olarak Ege, Akdeniz, Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde kullanılmaktadır.

Farklı biçimlerle de olsa Eski Türkçeden beri bilinen *baya / bayak(ı) / bayahtan* kelimeleri, bugün Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde kullanılmaktadır. Ayrıca kelime Kerkük bölgesinde de yaygındır. Kelimenin kullanım alanının bu kadar geniş olması, Eski Türkçeden beri kullanılıyor olması ile ilgili olabilir.

Karahanlı Türkçesinde de bilinen *bıldır* sözü bugün Türkiye Türkçesi ağızlarında sınırlı bölgede kullanılmaktadır.

Eski Türkçe döneminde de bilinen *çibun* sözünden türetilen kelime *cibinnik* kelimesi de Anadolu'nun birçok bölgesinde kullanılmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde de görülen *kahınç / kakınç* kelimesi yaygın olarak beddualarda kullanılmaktadır.

Yine Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde karşımıza çıkan *soyha / soyka* sözü de başta Akdeniz, Orta Anadolu Doğu ve Güney Doğu Anadolu olmak üzere Anadolu'nun birçok yerinde kullanılmaktadır.

Turkish Studies

Eski Anadolu Türkçesinde görülen *yaylım* biçimi de bugün Anadolu ağızlarının çoğunda kullanılmaktadır.

Son olarak bu kelimeler göz önüne alındığında, İç Anadolu, Akdeniz, Orta Karadeniz, Ege ve Doğu Anadolu'nun batısının Şanlıurfa ile söz varlığı açısından büyük benzerlik taşıdığı söylenebilir. Öte yandan Trakya, Batı ve Doğu Karadeniz bölgelerinin, Şanlıurfa ile söz varlığı ortaklığı zayıftır. Kelime sayısının azlığı genel bir yargının oluşmasını zorlaştırmaktadır. Konuyla ilgili daha hacimli çalışmalar yapılması genel bir yargının oluşmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKSAN Doğan, *Her Yönüyle Dil*, TDK Yay., Ankara, 1998.
- ARAT Reşit Rahmeti, *Kutadgu Bilig I Metin*, TDK Yay., Ankara 1991.
- ATALAY, Besim, *Divanü Lügati 't-Türk I*, TDK Yay., Ankara, 1991.
- AYVERDİ İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I, II, III*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005.
- BEYATLI Hidayet Kemal, *Irak Türkmen Türkçesi*, TDK Yay., Ankara, 1996.
- BULUÇ Saadettin “Tellâfer Türkçesi Üzerine” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1973-1974*, TDK Yay., Ankara, s.49-6.
- BULUÇ Saadettin, “Kerkük Ağzına Göre Arzu Kamber Masalı” *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1975-1976*, TDK Yay., Ankara.
- CAFEROĞLU Ahmet, *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler*, TDK Yay., Ankara, 1995.
- DEMİRCİ Berat, *Hançeremizdeki Harita*, Sütun Yay., İstanbul, 2005.
- Derleme Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1963.
- ERGİN Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 1999.
- HATİBOĞLU Vecihe, *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1972
- KAPLAN Mehmet, *Kültür ve Dil*, Dergah Yay., İstanbul, 1983.
- KORKMAZ Zeynep, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Ekin Kitabevi, Ankara 2005.
- KURTOĞLU Mehmet, *Urfa Efsaneleri*, Kent Yay., İstanbul, 2005.
- ÖZÇELİK Sadettin, *Urfa Merkez Ağzı*, TDK Yay., Ankara, 1997.
- SARAÇ Adil, *Şanlıurfa Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Dal Yay., Urfa, 1987.
- SARI Mustafa, “Anadolu Ağızlarında Yaşayan Cip Sözcüğü Üzerine”, *Türk Dili Dergisi*, S. 634, Ekim 2004, TDK Yay., Ankara.
- SARI Mustafa, “Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sözcüklerin Tek Biçimler Halinde Yaşamaları”, *Türk Dili Dergisi*, S. 591, TDK Yay., Ankara, 2001.
- Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1993.
- Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara, 2005.
- Urfalı Kemal Edip, *Urfa Ağzı*, TDK Yay., Ankara, 1991.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013